

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
**Παγκοσμιοποίηση
και Ελληνική Διασπορά**

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥΠΟΛΗ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

29 ΙΟΥΝΙΟΥ - 1 ΙΟΥΛΙΟΥ 2007

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δαμανάκης Μιχάλης

Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 2008

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ: ΜΙΧΑΛΗΣ ΔΑΜΑΝΑΚΗΣ

- Αριθμός 14 -

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας
και Θρησκευμάτων

© Πανεπιστήμιο Κρήτης
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών
και Μεταναστευτικών Μελετών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
Πανεπιστημιούπολη 74 100 Ρέθυμνο
Τηλέφωνα: 28310-77605, 77635
Fax: 28310-77636
e-mail: ediamme@edc.uoc.gr
www.uoc.gr/diaspora

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
& ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)

ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

Επιστημ. Υπεύθυνος Έργου: Μιχάλης Δαμανάκης

Χρηματοδότηση: Ευρωπαϊκή Ένωση,
Υπουργείο Εθνικής Παιδείας
και Θρησκευμάτων

Φορέας παρακολούθησης: Ε.Υ.Δ. ΕΠΕΑΕΚ

Φορέας υλοποίησης: Πανεπιστήμιο Κρήτης
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και
Μεταναστευτικών Μελετών
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)

Επιμέλεια τόμου: Δαμανάκης Μιχάλης

Σελιδοποίηση τόμου, εξώφυλλο: Μεταξά Κωνσταντίνα

Επιστημονική Επιτροπή Συνεδρίου

Βάμβουκας Μιχάλης
Γκότοβος Αθανάσιος
Γουλιάμος Κωνσταντίνος
Κατσιμαλή Γεωργία
Κωνσταντινίδης Στέφανος
Μιχόπουλος Αριστοτέλης
Παπαδογιαννάκης Νικόλαος
Τάμης Αναστάσιος
Φιλιππάκη Ειρήνη

Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου

Δαμανάκης Μιχάλης (πρόεδρος)
Χουρδάκης Αντώνης
Καραγιώργος Δημήτριος
Χατζηδάκη Ασπασία
Ανδρεαδάκης Νικόλαος
Αναστασιάδης Παναγιώτης
Νικολουδάκη Ελπινίκη
Σπαντιδάκης Ιωάννης
Μιχελακάκη Θεοδοσία

Γραμματειακή Υποστήριξη Συνεδρίου

Μιχελακάκη Θεοδοσία
Παπαλεξοπούλου Ευθυμία
Πετράκη Κυριακή
Κριτσωτάκη Μαρία

Οικονομική Επιτροπή Συνεδρίου

Βάμβουκα Μαρία
Πετρουλάκη Μαρία

Χρηματοδότηση

ΥΠΕΠΘ/ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΕΠΕΑΕΚ II

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Α΄ ΤΟΜΟΥ

Πρόλογος του επιμελητή έκδοσης	9
Πρόγραμμα Συνεδρίου	13
Χαιρετισμοί	23

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ:

Μητροπολιτικό Κέντρο, Διασπορά και Διασπορικές Ταυτότητες

Δαμανάκης Μ.: Παιδεία Ομογενών: αποτίμηση της δεκαετίας 1997-2007 και προτάσεις για την επόμενη δεκαετία	33
Ταμβάκης Στ.: Διασπορά και διαιώνιση της ελληνικής ταυτότητας	45
Δημητρίου Κ.: Συλλογικότητες και εκπαίδευση στη Γερμανία στην εποχή της παγκοσμιοποίησης	49
Μενεγάκης Κ.: Ο Ελληνισμός του Καναδά – 100 χρόνια δράσης.	55
Φουντάς Γ.: Διατήρηση της ελληνόγλωσσης πολυπολιτισμικότητας στην εποχή της παγκοσμιοποίησης	61
Ευθυμίου Ι.: Η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία της Αμερικής: θεσμός διατήρησης χριστιανικού πνεύματος, παιδείας και πολιτισμού της ελληνικής ομογένειας και ο οικουμενικός της χαρακτήρας στα πλαίσια της ιδέας της παγκοσμιοποίησης	65
Γκότοβος Α.: Οικουμενικότητα, διασπορές και εθνικισμοί: το αίτημα για εκσυγχρονισμό της ομογενειακής πολιτικής.	71
Δαμανάκης Μ., Κωνσταντινίδης Στ.: Ζητήματα Θεωρίας και Μεθοδολογίας στη Μελέτη της Ελληνικής Διασποράς.	77
Γουλιάμος Κ.: Υπολείμματα και Υπολειμματικά της Παγκοσμιοποίησης: Εθνικές Ταυτότητες και Υπερεθνικές Ελίτ	87
Οικονόμου Θ.: Πεδία Διαμόρφωσης Ταυτοτήτων στην Παγκόσμια Ελληνική Διασπορά.	95
Τάμης Α.: Παγκοσμιοποίηση και διαμόρφωση της εθνοπολιτισμικής ταυτότητας των Ελλήνων της Αυστραλίας.	103
Παπαλεξοπούλου Ευ.: Διαχείριση μνήμης στο πλαίσιο δόμησης ταυτότητας	113
Γεωργίου Θ.: Η Συμβολή του Σχολείου Σωκράτης (Μόντρεαλ) στη Δόμηση της Εθνοπολιτισμικής Ταυτότητας των Αποφοίτων του	127

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ:
Ελληνική Διασπορά - Γλώσσα και Πολιτισμός

Κατσιμαλή Γ.: Διαφορετικότητα, Διαβάθμιση και Διαστρωμάτωση των ελληνικών των εφήβων ομογενών	139
Παπαδογιαννάκης Ν., Νικολουδάκη-Σουρή Ε., Λελεδάκη Β.: Η θέση της λογοτεχνίας στη διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας	151
Βάμβουκας Μ.: Βασικές αρχές διδασκαλίας του ελληνικού γραπτού λόγου: Γραμματισμός σε μαθητές της ελληνικής διασποράς	155
Θώμου Π.: Τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα: εκμάθηση και διδασκαλία λεξιλογίου (vocabulary learning and teaching)	163
Κοκόλη Στ.: Η αναγνώριση της αξίας της Ελληνικής γλώσσας στις Η.Π.Α - Προοπτικές	175
Κομπορόζος Φ.: Η ελληνική γλώσσα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, από την οπτική ενός Έλληνα της διασποράς	183
Κοιλιάρη Α.: Η Νέα Ελληνική ως Ξένη Γλώσσα στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Δεδομένα και προοπτικές στην εποχή της παγκοσμιοποίησης.	189
Τριανταφυλλίδου Λ., Μπαλή Π.: Γλωσσική αξιολόγηση αλλοδαπών μαθητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Κριτήρια και τεστ για την Ελληνική ως δεύτερη γλώσσα	195
Παπαρούση Μ.: «Η Ξενιτιά ήταν η αφετηρία, όχι το τέρμα» μια περιδιάβαση στο πεζογραφικό έργο του Θ. Καλλιφατίδη	207
Κονταξή Ε.: Ζητήματα ετερότητας στη λογοτεχνία της διασποράς της Αιγύπτου στο Α' μισό του 20 ^{ου} αιώνα. Η περίπτωση του λογοτέχνη Κώστα Τσαγκαράδα	219
Γαριβάλδη Ά.: Διασπορικές και Διεθνικές ταυτότητες μέσα από τη λογοτεχνία των Ελλήνων της Αυστραλίας.	229
Σηφάκη Ει.: Όψεις των διασπορικών ταυτοτήτων στον ελληνικό κινηματογράφο	241
Διακουμοπούλου Αι.: Οι απαρχές του ελληνικού θεάτρου στην Αμερική.	253

Οι απαρχές του ελληνικού θεάτρου στην Αμερική

Αικατερίνη Διακουμοπούλου

Συνεργάτης Πανεπιστημίου Αιγαίου

Η παρούσα εισήγηση έχει στόχο να εξετάσει τη θεατρική ζωή των Ελλήνων μεταναστών στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής από τα τέλη του 19^{ου} αι. έως το 1910, αδιερεύνητο μέχρι σήμερα πεδίο της ιστορίας του νεοελληνικού θεάτρου. Εύλογα γεννήθηκε η απορία πώς ήταν δυνατόν υπό δυσμενείς συνθήκες επιβίωσης και προσαρμογής, να δημιουργηθεί η ανάγκη σύστασης ερασιτεχνικών θιάσων. Το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών ήταν πολύ χαμηλό και η θεατρική τους εμπειρία από τη μητροπολιτική Ελλάδα περιοριζόταν σε λαϊκά θεάματα, υπαίθριες παραστάσεις δραματικών ειδυλλιών, απαγγελίες παραλογών. Οι Έλληνες μετανάστες στην πλειοψηφία τους γνώριζαν μόνο το θέατρο σκιών. Από τα τέλη ακόμα του 19^{ου} αιώνα στα ελληνικά καφενεία της Αμερικής από τις ακτές του Ατλαντικού έως τη Δύση οι παραστάσεις του Καραγκιόζη ήταν πολύ διαδεδομένες.¹

Οι Έλληνες της Ν.Υ. στα τέλη του 19^{ου} αι. εμφανίζονται να καλλιεργούν μια συγκεκριμένη καλλιτεχνική δραστηριότητα, ντυμένοι με χλαμύδες και με τη συνοδεία άρπας να απαγγέλλουν αρχαία ποιητικά κείμενα. Στην καλλιτεχνική αυτή έκφραση διακρίνονται μουσικοί, ερασιτέχνες ηθοποιοί και Έλληνες χορευτές που ζούσαν μόνιμα ή και προσωρινά στην Αμερική. Υπήρχαν και οι περιοδεύοντες «τραγικοί ραψωδοί», όπου επιδίδονταν με στόμφο σε αυτή τη συνήθεια.² Επίσης ο Λεωνίδας Αρνιώτης,³ ο διάσημος Αθηναίος θιασάρχης, βρίσκεται στην Αμερική ήδη από το 1897. Ο Λεωνίδας Αρνιώτης εκγύμναζε ζώα, κυρίως σκύλους και γάτες, και πραγματοποιούσε περιοδείες. Έπειτα από μια πολύμηνη παραμονή σε αμερικανικές πολιτείες,⁴ έφθασε στην Νέα Υόρκη στις αρχές του 1899 με σκοπό να δώσει και εκεί παραστάσεις με τους διάσημους σκύλους και γάτες του.⁵ Το κοινό

1. Παπανικόλα, Ε. (2005) *Μία ελληνική Οδύσσεια στην Αμερικανική Δύση*. Αθήνα, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, 257, 313

2. Αδαμάντιος, Λ. (1989) *Η ουτοπία του Θέσπη: Θεατρικό οδοιπορικό*. Αθήνα, Φιλιππίτης, 396

3. Γεωργιτσγιάννη, Ευ., Αρνιώτης, Λ. (2002) Μια σημαντική πολιτισμική παρουσία στις αρχές του εικοστού αιώνα *Πρακτικά Α΄ τοπικού Συνεδρίου Λακωνικών Σπουδών*. Ξηροκάμπι Λακωνίας, 13-16 Σεπτεμβρίου 2001. Αθήνα, «Λακωνικά Σπουδαί», 145-168.

4. Στις 16/2/1898 βρέθηκε ενώπιον του ειρηνοδικείου του Yorkville με την κατηγορία της διατάραξης της κοινής ησυχίας. Κατηγορήθηκε επειδή επιβίβαστηκε σε ένα τρένο φέροντας στην αγκαλιά του έναν από τους σκύλους του. Ο οδηγός διαμαρτυρήθηκε, επήλθε ρήξη και το αποτέλεσμα ήταν ο Αρνιώτης να περάσει τη νύχτα στο κρατητήριο. Υπερασπίστηκε στο δικαστήριο ο ίδιος τον εαυτό του δίχως να χρειάζεται διερμηνέα και αθώωθηκε. (Βλ. Έλληνες εν Αμερική. Ατλαντίς, αρ.φ. 214, 18/2/1898, σ.6).

5. Έλληνες εν Αμερική. Ατλαντίς, αρ.φ. 266, 13/1/1899, 6.

του ήταν κυρίως Αμερικανοί, οι οποίοι με ενθουσιασμό και ενδιαφέρον υποδέχονταν τις εμφανίσεις του.⁶ Τον Οκτώβριο του 1899 έπλευσε για την Ευρώπη έχοντας αποκομίσει υψηλές οικονομικές αποδοχές.⁷

Η έρευνα απέδειξε ότι τρεις ήταν οι βασικοί παράγοντες που συνέβαλαν στη δημιουργία θεατρικής δραστηριότητας στο χώρο της ελληνικής ομογένειας στις Η.Π.Α.: α) η εφημερίδα «Ατλαντίς», β) η δράση της Mabel May Barrows και γ) το παράδειγμα των υπόλοιπων ευρωπαϊκών κοινοτήτων. Ο Σόλων Βλαστός, διευθυντής της «Ατλαντίδος» εξ αρχής διαμόρφωσε μία εφημερίδα αξιώσεων, έχοντας ως πρότυπο το αμερικανικό τύπο της εποχής. Μέσα από την εφημερίδα του παρότρυνε τους Έλληνες μετανάστες να συμμετέχουν σε θεατρικές εσπερίδες άλλων κοινοτήτων και τους παρακινούσε εμμέσως να δραστηριοποιηθούν με όμοιο τρόπο. Πρωταρχική του επιδίωξη δεν ήταν η σύσταση θιάσων αλλά η διοργάνωση θεαμάτων με ευεργετικούς σκοπούς για τη συγκέντρωση χρημάτων για την ελληνική ομογένεια στην Αμερική και την Ελλάδα. Ένας δεύτερος παράγοντας ήταν η Αμερικανίδα Mabel May Barrows, που συνέβαλε στη γέννηση του ελληνοαμερικανικού θεάτρου δημιουργώντας το 1899 θίασο με Έλληνες. Παρουσιάζοντας τον «Αίαντα», μέρη της «Οδύσσειας» και δραματοποιημένα ποιήματα του Θεοκρίτου στα αρχαία ελληνικά, προκάλεσε το ενδιαφέρον αλλά και τους επαίνους της αμερικανικής φιλολογικής κοινότητας, ενώ παράλληλα κατέθεσε μια σημαντική συμβολή στην αναβίωση του αρχαίου δράματος. Τέλος η θεατρική και φιλανθρωπική δραστηριότητα των γαλλικών παροικιών, γνωστή στο ελληνικό πληθυσμό, αποτέλεσε παράδειγμα προς μίμηση, που όπως αποδείχθηκε έφερε καρποφόρα αποτελέσματα.

Από το 1895 έως το τέλος του 19^{ου} αιώνα συστήνονται τρεις ελληνικοί θίασοι, στη Νέα Υόρκη και στο Σικάγο, και δίνονται οκτώ παραστάσεις. Την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα σε όλες τις ελληνικές παροικίες από τις ανατολικές έως τις δυτικές ακτές των Ηνωμένων Πολιτειών, δημιουργούνται ερασιτεχνικοί ελληνικοί θίασοι, τριάντα τον αριθμό, οι οποίοι ανεβάζουν δεκάδες έργα. Τα έσοδα των παραστάσεων διατίθενται προς όφελος του έθνους. Ταυτόχρονα Έλληνες καταξιωμένοι ηθοποιοί διασχίζουν τον Ατλαντικό: ο Δημήτριος Καζούρης, ο Διονύσιος Ταβουλάρης, ο Νικόλαος Λεκατσάς, ο Άγγελος Σαρηγιάννης και ο Ευτύχιος Βονασέρας. Με παραμονή άλλοτε μακρόχρονη, άλλοτε σύντομη, παρά τις προσπάθειές τους, δεν κατάφεραν να δημιουργήσουν μόνιμη ελληνική θεατρική σκηνή στην Αμερική. Σε κάποιες περιπτώσεις η συμπεριφορά τους μπορεί να χαρακτηριστεί «τυχοδιωκτική». Υποτίμησαν το ελληνοαμερικανικό κοινό αποβλέποντας σε οικονομικά οφέλη. Ωστόσο με την παρουσία τους τίμησαν τον Έλληνα μετανάστη και έδωσαν την απαραίτητη ώθηση σε ερασιτέχνες καλλιτέχνες, ώστε να δημιουργήσουν θιάσους και να συγγράψουν θεατρικά έργα.

Ένα σημαντικό κεφάλαιο της θεατρικής δραστηριότητας σε σχέση με το ελληνικό στοιχείο αποτελεί η αναβίωση του αρχαίου δράματος. Μετά τη δράση της Mabel May Barrows ο θίασος του Raymond Duncan θα καταθέσει σημαντική συμβολή. Επισκοπώντας τις δύο αυτές περιπτώσεις, των θιάσων Barrows και Duncan, πρέπει να σημειωθεί ότι οι παραστάσεις τους κέντρισαν την προσοχή του αμερικανικού τύπου και κοινού. Ενδεχομένως η αμερικανική καταγωγή των καλλιτεχνών συνέβαλε στη διάδοση της δράσης τους, η πραγματική αιτία όμως ήταν η χρήση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Όλα τα αμερικανικά πανεπιστήμια από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα έως τη δεκαετία του 1930 συνήθιζαν να παρουσιάζουν παραστάσεις έργων της αρχαίας κλασικής δραματουργίας στη γλώσσα του πρωτοτύπου με επικεφαλής της προσπάθειας τον εκάστοτε καθηγητή των αρχαίων ελληνικών και με

6. Έλληνες εν Αμερική. *Ατλαντίς*, αρ.φ. 273, 7/4/1899, 6.

7. Έλληνες εν Αμερική. *Ατλαντίς*, αρ.φ. 301, 20/10/1899, 6.

Ελληνική Διασπορά - Γλώσσα και Πολιτισμός

σκοπό την καλλιέργεια της ορθής χρήσης της γλώσσας. Η Barrows και ο Duncan πέρα από τη γλώσσα, ενδιαφέρθηκαν επίσης για την όψη και τη συνολική μορφή του αποτελέσματος.

Είναι αδύνατον να γίνει ένας ακριβής διαχωρισμός ερασιτεχνικών και επαγγελματικών θιάσων κατά τη διάρκεια τουλάχιστον των πρώτων ετών της θεατρικής δραστηριότητας των Ελλήνων της Αμερικής.

Οι θεατρικές ανάγκες του κοινού δεν όριζαν μόνο το ρεπερτόριο αλλά και τη σύνθεση των θιάσων. Οι ερασιτέχνες ή επαγγελματίες ηθοποιοί διαρκώς μετακινούνται από τον ένα θίασο στον άλλο ορμούμενοι από προσωπικές φιλοδοξίες ή και διενέξεις. Συχνά οι θίασοι μετονομάζονται ή για λόγους οικονομικούς μετακινούνται σε άλλες αμερικανικές πόλεις. Οι ερασιτεχνικές θεατρικές ομάδες έπαιρναν συνήθως το όνομα του συλλόγου⁸ στον οποίον ανήκαν τα μέλη του. Πολλές φορές συναντάμε θιάσους με το ίδιο όνομα. Ωστόσο υπήρξαν θίασοι με μόνιμη, σταθερή παρουσία και διάρκεια. Πολλοί από τους ηθοποιούς αυτών των ερασιτεχνικών σκηνών εργάστηκαν για το ελληνοαμερικανικό θέατρο πάνω από είκοσι χρόνια δίνοντας παραστάσεις αδιάλειπτως. Η συνεχής ενασχόληση με το θέατρο δικαιωματικά τους αναβαθμίζει σε επαγγελματίες.

Την 25^η Μαρτίου του 1895, ημερομηνία σταθμό, πραγματοποιείται η πρώτη παράσταση Ελλήνων μεταναστών στην Αμερική. Ο Σύλλογος «Λυκούργος» του Σικάγο έλαβε την πρωτοβουλία να παρασταθεί από σκηνής η κωμωδία του Δημητρίου Βυζάντιου η «Βαβυλωνία» από ερασιτέχνες ηθοποιούς οι οποίοι διέμεναν στην πόλη. Τα έσοδα την παράστασης προορίζονταν για την κάλυψη των εξόδων του εορτασμού της Εθνικής Εορτής. Η παράσταση, η οποία δόθηκε στο Turner Hall, υπήρξε επιτυχημένη, αφού προσήλθαν πολλοί ομογενείς, αλλά και ξένοι – σύμφωνα με τα δημοσιεύματα. Ο ενθουσιασμός του κοινού υπήρξε τόσο έντονος, ώστε ζητήθηκε από τους συντελεστές να επαναλάβουν την παράσταση. Πράγματι το απόγευμα της ίδιας ημέρας έλαβε χώρα η δεύτερη παράσταση της «Βαβυλωνίας».⁹

Το 1899 φθάνει στην Αμερική ο Ν. Κωνσταντινίδης, δηλώνει ηθοποιός και συστήνει τον πρώτο θίασο ερασιτεχνών ηθοποιών στη Νέα Υόρκη. Η πρώτη παράσταση του θιάσου με το έργο «Αθανάσιος Διάκος» δόθηκε το απόγευμα της 7^{ης} Απριλίου του 1899 στο θέατρο Manhattan Lyceum στη Ν.Υ., με αφορμή τον εορτασμό της επετείου της Ελληνικής Επανάστασης.¹⁰ Η παράσταση κατάφερε να συγκεντρώσει πλήθος μεταναστών και κρίθηκε επιτυχημένη.

Οι Έλληνες μετανάστες έγιναν δραματουργοί, ερασιτέχνες ηθοποιοί και παρουσίαζαν θεατρικές παραστάσεις την ίδια στιγμή που αγωνιούσαν για την επιβίωσή τους στο Νέο Κόσμο. Το θέατρο στάθηκε μια αποτελεσματική εκτόνωση από τα ψυχικά αδιέξοδα του νέου τρόπου ζωής.

Γνωρίζουμε ότι τα μέσα των θιάσων ήταν περιορισμένα, οι ηθοποιοί στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν ερασιτέχνες, το ρεπερτόριο επαναλαμβανόμενο και παρωχημένο, το αποτέλεσμα από πλευρά αισθητικής κάτω του μετρίου. Παρ' όλα αυτά οι θίασοι χάρισαν μια πληθώρα συναισθημάτων, θαυμασμού, χαράς, έκστασης, λύπης, απογοήτευσης μα πάνω απ' όλα υπερηφάνειας για το ελληνικό γένος και τις δυνατότητές του. Δεν πρέπει να παραλειφθεί ότι ο σπουδαιότερος ρόλος του μεταναστευτικού θεάτρου ήταν ο ψυχαγωγικός. Αποτέλεσε μορφή αληθινής και εποικοδομητικής ψυχαγωγίας, ιδιαίτερα σε ένα περιβάλλον, όπου ο εξαντλητικός ρυθμός ζωής έκανε ακόμα περισσότερο επιτακτική την ανάγκη του

8. Σύλλογος με το όνομα «Σπάρτη» υπήρχε και στη Ν.Υ. αλλά και στο Σικάγο.

9. Περίανδρος. Η 25η Μαρτίου εν Σικάγο. *Ατλαντίς*, αρ.φ. 59, 13/4/1895, 3, 4.

10. Έλληνες εν Αμερική. *Ατλαντίς*, αρ.φ. 272, 31/3/1899, σ.6.Βλ.επίσης: Έλληνες εν Αμερική. *Ατλαντίς*, αρ.φ. 273, 7/4/1899, 6.

θεάτρου, αποτελώντας μια διέξοδο από την καταπιεστική και τελματώδη καθημερινότητα.

Εκτός από την ευεργετική επίδραση του στην κοινωνική διαπαιδαγώγηση των Ελλήνων μεταναστών, το θέατρο αποτέλεσε επίσης μέσο συγκέντρωσης χρημάτων για κοινωφελείς σκοπούς. Για τον σκοπό αυτό αγκαλιάστηκε από τις ποικίλες συσσωματώσεις των Ελλήνων μεταναστών, (συσσωματώσεις που είτε σχετιζόνταν με τον τόπο καταγωγής τους από την Ελλάδα, είτε με την επαγγελματική δραστηριότητα) οι οποίες το ενέταξαν στο πλαίσιο των ποικίλων χοροεσπερίδων που διοργάνωναν με κάθε ευκαιρία.

Ήδη από τις απαρχές του νεοελληνικού θεάτρου στις Η.Π.Α. οι θίασοι συνήθιζαν να μισθώνουν αμερικανικά θέατρα. Και μάλιστα τις δεκαετίες του 1930 και 1940 η συχνότητα των παραστάσεων επέβαλε τη μόνιμη συνεργασία των θιάσων με θέατρα του Broadway και της Πέμπτης Λεωφόρου. Επίσης οι θεατρικοί όμιλοι εμφανίζονταν στους χώρους εκδηλώσεων των ελληνικών συλλόγων και κοινοτήτων. Οι σχολικές παραστάσεις δίνονταν στα υπόγεια των Ελληνικών Εκκλησιών, εκεί δηλαδή όπου συνήθως πραγματοποιούνταν τα μαθήματα της ελληνικής γλώσσας.

Το επόμενο ζήτημα που αποτέλεσε πεδίο έρευνας ήταν η δραματουργική παραγωγή των Ελλήνων μεταναστών και ευρύτερα το ρεπερτόριο των θιάσων. Οι αυτοδίδακτοι μετανάστες θεατρικοί συγγραφείς, κατά την πρώτη μεταναστευτική περίοδο έως το 1910, είχαν ως συγγραφικό έναυσμα την ανάγκη διατήρησης της νοσταλγικής διάθεσης των Ελλήνων της Αμερικής για τη μακρινή πατρίδα. Πηγή έμπνευσης υπήρξαν τα δραματικά ειδύλλια, η δημοτική ποίηση και τα πολύστιχα δραματικά τραγούδια, οι παραλογές. Τα έργα εύκολα κατατάσσονται σε κατηγορίες: μεταναστευτικά δράματα, ηθικοπλαστικά έργα, ιστορικά δράματα καθώς και κωμωδίες, συνήθως μονόπρακτες.

Το ρεπερτόριο των θιάσων δεν περιορίστηκε στη δραματουργία των μεταναστών αλλά δανείστηκε έργα από το ελληνικό και παγκόσμιο δραματολόγιο. Από την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αι. έως τις δύο πρώτες του 20^{ου} οι θεατρικές σκηνές των Ελλήνων μεταναστών παρουσίαζαν κυρίως ιστορικά δράματα. Οι θίασοι έδιναν προτεραιότητα στα πατριωτικά δράματα έχοντας σκοπό να προκαλέσουν συγκίνηση για τον απελευθερωτικό αγώνα του αλύτρωτου ελληνισμού. Το δεύτερο δραματικό είδος με μεγάλη απήχηση ήταν τα δραματικά ειδύλλια των Σπ. Περεισιάδη και Δημ. Κορομηλά. Ο τόπος δράσης των έργων αυτών, η ελληνική ορεινή επαρχία, ξυπνούσε τις μνήμες και συγκινούσε τους Έλληνες μετανάστες.¹¹

11. Διακουμοπούλου, Αι. (2007) *Το θέατρο του Ελληνισμού στη Νέα Υόρκη από τα τέλη του 19ου αι. έως το 1940*. Διδακτορική Διατριβή. Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 712.

